

Mjölby kommun
mjolbykommun@mjolby.se

Rektor vid Veta skola
Jessica.Vesterlund@mjolby.se

Beslut

efter kvalitetsgranskning av
Lärande och utveckling i fritidshemmets undervisning
med inriktning mot språk och kommunikation
samt natur, teknik och samhälle
vid
fritidshemmet vid Veta skola i Mjölby kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av *Lärande och utveckling i fritidshemmets undervisning*. Granskningen av fritidshemmets undervisning har avgränsats till områdena språk och kommunikation samt natur, teknik och samhälle.

Syftet med granskningen är att bedöma i vilken grad undervisningen i fritidshemmen genomförs och styrs, så att den främjar elevernas utveckling och lärande inom dessa områden.

Granskningen ska besvara följande frågeställningar:

1. I vilken grad och på vilka sätt främjar undervisningen elevernas förmåga att kommunicera med språkliga uttrycksformer i olika sammanhang och för skilda syften?
2. I vilken grad och på vilka sätt främjar undervisningen elevernas förmåga att utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle?
3. I vilken grad och på vilka sätt främjar rektorn undervisningen inom områdena kommunikation samt natur, teknik och samhälle?

Därutöver ska granskningen på en övergripande nivå försöka finna tänkbara förklaringar till hur olika förutsättningar kan påverka undervisningen i fritidshemmet.

Granskningen genomförs i 24 fritidshem. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. Granskningen av Veta fritidshem vid Veta skola i Mjölby kommun ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte Veta fritidshem den 7 och 8 mars 2017. Besöket genomfördes av Hanna Antonsson och Johan Nilsson. Vid besöket genomförde Skolinspektionen intervjuer med rektorn, personal och elever samt gjorde observationer av verksamheten. Därutöver har Skolinspektionen tagit del av verksamhetens dokumenterade kvalitetsarbete.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

I detta beslut ges en beskrivning av de utvecklingsområden som framstått som mest centrala. I beslutet redovisar Skolinspektionen även sina iakttagelser, analyser och bedömningar.

Bakgrundsuppgifter om Veta fritidshem vid Veta skola

I Veta skolas fritidshem finns totalt 90 elever i åldrarna 6–12 år. Av dessa utgör 83 elever åldersgruppen 6 till 9 år. Fritidshemmet är indelat i två avdelningar, Guldkulan respektive Silverkulan. De två avdelningarna utgör tillsammans ett arbetslag. För arbetslaget finns en arbetslagsledare. På Guldkulan finns elever från förskoleklass och årskurs 1 och i Silverkulan finns elever i årskurs 2 till 5. Fritidshemmets verksamhet bedrivs före och efter skoldagen, under skoldagens raster samt under lov. Verksamhet-

en leds av skolenhetens rektor. Vid Veta skolas fritidshem har 50 procent av årsarbetarna pedagogisk högskoleexamen, antal inskrivna elever per årsarbetare är 20 och antal inskrivna elever per avdelning är 45.

Enligt Skolverkets nationella statistik för år 2016/2017 (genomsnittet för riket) framgår att andelen årsarbetare med pedagogisk högskoleutbildning är 42 procent. Enligt samma jämförande statistik är antalet inskrivna elever per årsarbetare¹ cirka 22 elever.

Sammanfattande bedömning

Det framgår tydligt av Skolinspektionens granskning att en framträdande styrka i fritidshemmets undervisning är ett positivt förhållningssätt och bemötande mellan såväl elever som mellan elever och personal. Detta främjar ett samtalsklimat som utgör en god grund för olika slags kommunikation. Parat med personalens medvetenhet om fritidshemmets uppdrag och en aktiv ledning från rektorn gör detta att goda förutsättningar finns för undervisningen i fritidshemmet.

Undervisningen sker också medvetet med läroplanen som utgångspunkt både när det gäller att utforska natur, teknik och samhälle och att främja elevernas förmåga att kommunicera med olika språkliga uttrycksformer men att det trots det finns några områden i behov av utveckling.

För att eleverna ska få än bättre förutsättningar att utveckla sin förmåga att kommunicera behöver skolans utvecklingsarbete när det gäller användandet av digitala verktyg påskyndas. Trots att ett utvecklingsarbete påbörjats och en strategi finns för hur arbetet ska fortskrida är inte användandet av digitala verktyg den naturliga delen av fritidshemmets verksamhet som det behöver vara.

Fritidshemmet behöver också arbeta mer aktivt för att de äldre eleverna ska stimuleras till läsning. Här behöver både personalens arbetssätt och tillgången till tryckta medier som till exempel böcker, tidningar och tidskrifter förbättras.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom de granskade områdena bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden.

- I arbetet med att ge eleverna förutsättningar att utveckla sina förmågor att kommunicera med språkliga uttrycksformer i olika sammanhang behöver undervisningen i högre grad ge eleverna möjlighet att använda digitala verktyg och medier för kommunikation.

¹ Med årsarbetare menas anställda som arbetar med elever omräknat till årsarbetare med hjälp av tjänstgöringsgraden.

- I arbetet med att ge eleverna förutsättningar att utveckla sina förmågor att kommunicera med språkliga uttrycksformer i olika sammanhang behöver undervisningen i högre grad utveckla alla elevers möjligheter att möta texter av olika slag och att stimulera till läsning.

Bedömningsområden

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att kommunicera med språkliga uttrycksformer i olika sammanhang och för skilda syften.

Av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11, fortsättningsvis läroplanen) framgår att undervisningen ska ta tillvara elevernas nyfikenhet och ge dem möjlighet att utveckla sitt intresse för och sin förmåga att kommunicera med olika språkliga uttrycksformer. Dessutom ska undervisningen sträva efter att på olika sätt skapa möjligheter för elever med annat modersmål än svenska att använda både svenska och sitt modersmål. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att skapa och uttrycka sig genom lek och olika estetiska uttrycksformer. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften. Vidare framgår att undervisningen ska behandla följande centrala innehåll inom kunskapsområdet språk och kommunikation:

- *Samtala, lyssna, ställa frågor samt framföra egna tankar, åsikter och argument om olika områden, till exempel etiska frågor och vardagliga händelser.*
- *Samtala om olika typer av texter.*
- *Digitala verktyg och medier för kommunikation.*
- *Säker och ansvarsfull kommunikation, även i digitala sammanhang.*
- *Ord och begrepp som uttrycker behov, känslor, kunskaper och åsikter. Hur ord och yttranden kan uppfattas av och påverka en själv och andra.*

Av läroplanen framgår också att förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i Veta fritidshem ger eleverna möjligheter att på olika sätt utveckla sina förmågor att kommunicera i olika sammanhang och för olika syften. Dock framgår av granskningen att arbetet med att uppmuntra till läsning, att låta eleverna möta olika berättande texter och att samtala om dessa texter, behöver utvecklas. Då ett sådant arbete bedrivs i delar av fritidshemmets verksamhet finns förutsättningar att utveckla arbetet vid fritidshemmet så att alla elever får del av detta.

Det framgår också av utredningen att Veta fritidshem i större utsträckning behöver införliva digitala verktyg och medier i arbetet med att utveckla elevernas förmåga till kommunikation. Ett utvecklingsarbete drivs inom detta område men det framgår också av granskningen att ytterligare arbete behöver genomföras för att personalen ska ansluta sig till en gemensam syn på digitala lärverktyg och hur de ska användas i fritidshemmets verksamhet. När detta genomförs kan eleverna i högre grad få möjlighet att lära sig att ta ansvar för hur de uttrycker sig i dessa sammanhang och diskutera möjligheter och risker som finns i kommunikationen med olika digitala verktyg.

Genom det goda samtalsklimat som råder i fritidshemmet och elevernas möjlighet att under etiska samtal, skapande verksamhet och en trygg samvaro samtala, lyssna, ställa frågor samt framföra egna tankar, åsikter och argument, finns goda förutsättningar att förbättra elevernas förutsättningar att utveckla sin förmåga att kommunicera.

De observationer som genomförts visar att fritidshemmet i sin helhet präglas av en kommunikation mellan elever och mellan elever och personal som är livaktig och respektfull. Det är en miljö som på olika sätt uppmuntrar elever att uttrycka sin mening och att tillägna sig ett språk som blir ett instrument för deras vilja.

Underlag för bedömning

Personalen beskriver att de arbetar med att utveckla elevernas kommunikation på olika sätt. Personalen framhåller att kommunikation är ett tacksamt område att arbeta med och att eleverna är angelägna att delta i de aktiviteter som personalen menar har till syfte att utveckla den kommunikativa förmågan. Personalen nämner ett flertal exempel då kommunikation på ett medvetet sätt används för att utveckla förmågan hos eleverna. Varje dag har eleverna samling då eleverna tränas att uttrycka sig och göra sig förstådd. Då tränas också, enligt personalen, medvetet elevernas förmåga att argumentera och lyssna till andras argument. Personalen anger att de hittar på aktiviteter som charader och läsgrupper för att utveckla kommunikationsförmågan hos eleverna. I charader är alla elever deltagande och aktiviteten ger en god möjlighet att träna kommunicering utan ord och att förstå att kommunikation kan ske på många olika sätt.

Personalen uppger att i läsgrupperna läser läraren texter och för sedan ett resonemang med eleverna både om innehåll och meningen med texten och om språket. Särskilt stannar de upp inför ovanliga ord eller svåra meningar för att resonera med eleverna om betydelsen. Personalen framhåller att det är viktigt att detta sker med elevernas intresse och behov som grund. När det gäller läsning så bedrivs arbetet olika på de två avdelningarna. Medan elever och personal på avdelningen för de yngre barnen har läsgrupp där personalen läser stycken som sedan diskuteras med barnen så framgår det av både lärarintervjuer och elevintervjuer att läsning av berättande texter inte sker i någon större utsträckning för de äldre barnen. Det framgår också av observationerna att det på avdelningen för de äldre eleverna finns få böcker, serier och liknade texter. De böcker som finns är dels placerade undanskymt dels i en hylla där de ligger oordnade. De äldre eleverna uttrycker en önskan om att personalen skulle läsa oftare för dem. Det framgår också av intervjun med rektorn att hen har uppfattningen att när det gäller att stimulera elevernas språkutveckling så arbetar fritidshemmet som helhet genomtänkt och aktivt i kommunikationen med eleverna, särskilt i samband med drama, musik och andra skapande verksamheter men att läsning behöver utvecklas. Rektorn menar också att tillgången på böcker behöver förbättras på fritidshemmet. Tidigare fanns biblioteket lättare tillgängligt och då var inte behovet av egna böcker så stort.

Lärarna framhåller att elevernas medbestämmande är en viktig drivkraft i kommunikation. På fritidshemmet deltar elever och personal i ett fritidshemråd en gång i månaden då resonemang förs omkring de förslag och önskingar som eleverna har lämnat i en "idéhink". I idéhinken lämnas elevernas förslag om vilka aktiviteter som ska genomföras på fritidshemmet.

Personalen nämner också att eleverna har möjlighet och aktivt uppmanas att föra etiska resonemang. I samband med flyktingkrisen så startades till exempel, på elevernas initiativ, "hjälpgrupper" som arbetar med stöd till flyktingar och andra behövande. Eleverna har i det sammanhanget tagit kontakt med och resonerat om olika hjälporganisationer, ansvarat för försäljning av bakverk och ihopsamlade kläder och i samband med det skrivit, fört kassabok och tränat matematik. En elev har också i samband med detta skrivit brev till statsministern. Det fördes också en dialog tillsammans med eleverna om vilka hjälporganisationer man skulle stötta och vad de olika hjälporganisationerna gör. Personalen framhåller att elevernas stora engagemang har gjort att det varit lätt för personalen att se till att eleverna tränar kommunikation i samband med dessa aktiviteter.

Personalen anger också att de medvetet använder mycket drama och teater för att gestalta olika problem eller dilemman eller för att bara belysa förhållanden som är aktuella. Ibland använder personalen sig själva i dramatisering för att åskådliggöra förhållanden för eleverna men oftast är eleverna medagerande.

Personalen framhåller också att det sker andra skapande verksamheter på fritidshemmet så som musik och rörelse, att sy kläder och att skapa med återvunnet material. Personalen menar att språket utvecklas mycket genom den dialog som eleverna har med varandra och med personalen under den skapande aktiviteten.

Observationerna visar att verksamheten ger stort utrymme för lek och aktiviteter som baseras på elevernas intresse. Eleverna kan till exempel ofta välja vilken aktivitet de vill delta i och om eleverna fångas av en aktivitet som andra elever genomför så hjälper personalen eleverna att komma in i den gruppen. Observationer från en aktivitet som kallas Leklotteri visar att eleverna genom lottningsuppmuntras att ingå i leksituationer där de inte själva väljer lekkamrater eller lek. Eleverna och personalen har en samling då lekarna lottas ut. Vid samlingen ställer eleverna frågor eller har olika åsikter om aktiviteterna. Eleverna räcker upp handen när de vill säga något och eleverna lyssnar till varandras åsikter. Vid genomförandet av lekarna deltar personalen i grupperna och är stödjande. Eleverna samarbetar och för utvecklande samtal.

I intervjuerna med såväl rektorn som med personal framför de intervjuade att digitala verktyg och medier för kommunikation är ett område som fritidshemmet behöver utveckla. Personalen uppger att de inte medvetet har arbetat för att det till exempel ska finnas datorer på fritidshemmet som är tillgängliga för eleverna. Personalen uppger att de har dåliga erfarenheter av att det tidigare fanns datorer och att elevernas tid vid dessa tog allt för mycket tid och fokus från utvecklande lek. Samtidigt menar personalen att det finns tillgång till några surfplattor som eleverna på fritidshemmet kan få använda om de efterfrågar det. Ett utvecklingsarbete med surfplattor som bas är i uppstartsfasen och ett arbete med eleverna om att göra enkla programmeringar är planerat. Personalen menar att arbetet är "i startgroparna". Personalen menar att de är medvetna om att användandet av digitala verktyg finns med i läroplanen och att de behöver utveckla arbetet med detta. De har också fört ett resonemang om att det är viktigt att elevernas handhavande av digitala verktyg inte stannar i den "digitala världen" utan att det som görs digitalt får en tillämpning i praktiken.

Av intervju med rektorn och av insända dokument framgår att det på fritidshemmet finns en aktivitet som kallas Introduktion till programmering som är avsedd att vara återkommande. Innehåll och syfte finns beskrivet och dokumenterat i en sammanställning av aktiviteter som utgör fritidshemmets pedagogiska planering. Rektorn har introducerat ett arbete för lärarna där avsikten är att skapa mönster digitalt för att lägga pärlplattor och att skriva berättelser med hjälp av surfplattor. Rektorn menar att personalens kunskaper om digitala verktyg behöver öka och att det finns en osäkerhet hos personalen inför användandet av digitala verktyg. Rektorn uppger att användandet inte är en naturlig och integrerad del av fritidshemmets arbete men att en utvecklingsstrategi finns för hur utvecklingsarbetet ska ske under resten av läsåret.

Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att utforska och beskriva företeelser och samband i natur, teknik och samhälle

Av läroplanen framgår att undervisningen ska bidra till att utveckla elevernas intresse för och kunskaper om natur, teknik och samhälle genom att ge dem möjligheter att utforska, ställa frågor kring och samtala om företeelser och samband i omvärlden. Undervisningen ska också ge eleverna möjlighet att använda matematik för att beskriva omvärlden och lösa vardagliga problem. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om hur de olika val som människor gör kan bidra till en hållbar utveckling. Genom att eleverna får vistas i natur och samhälle ska undervisningen också stärka deras möjligheter att ta del av ett aktivt förenings-, kultur- och friluftsliv i närmiljön. Vidare framgår att undervisningen bl.a. ska behandla följande centrala innehåll inom kunskapsområdet natur och samhälle:

- Olika sätt att utforska företeelser och samband i natur, teknik och samhälle, till exempel genom samtal, studiebesök och digitala medier. Hur företeelser och samband kan beskrivas, till exempel med ord och bilder.
- Matematik som redskap för att beskriva vardagliga företeelser och för att lösa vardagliga problem.
- Byggande och konstruktion med hjälp av olika material, redskap och tekniker.
- Normer och regler i elevernas vardag, till exempel i lekar och spel, och varför regler kan behövas.
- Etnicitet, könsroller, kroppsideal och konsumtion samt kritisk granskning av hur dessa företeelser framställs i medier och populärkultur.
- Barnets rättigheter i enlighet med konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen).

Av läroplanen framgår också att förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i Veta fritidshem ger eleverna stora möjligheter att öka sin kunskap om och sitt intresse för natur, teknik och samhälle.

Av granskningen framgår att eleverna uppmuntras att ställa frågor om sammanhang, utföra aktiviteter som är inriktade på teknik och får rika tillfällen att med olika material bygga och konstruera. Elevernas egna initiativ tas tillvara i arbetet med att stödja hjälp-

behövande och personalen arbetar medvetet för att detta ska innehålla såväl omvärldskunskap som resonemang om rättigheter och etiska ställningstaganden.

Granskningen visar också att eleverna, genom studiebesök och utflykter, får tillfälle att öka sin kunskap om närsamhället och att möta ett brett utbud av föreningsliv.

Underlag för bedömning

Eleverna uppger i intervjuerna att de har en aktivitet som kallas Miljöspanarna. Alla elever på såväl avdelningen för de yngre som avdelningen för de äldre eleverna är med i miljöspanarna. Arbetet består av flera olika delar och eleverna beskriver hur de skriver lappar om att de ska släcka ljuset och andra energitips, att de väger och skriver upp allt matavfall som produceras på fritidshemmet under en viss tid. Eleverna är engagerade i arbetet och diskuterar det på fritidsrådet men det diskuteras även "lite då och då". Det framgår att eleverna efter att ha vägt matavfallet ska, med hjälp av personalen, räkna fram hur mycket fordonsgas som kan framställas av det vägda matavfallet och hur långt en buss kan köra på den gasen. Eleverna uppger vidare att de på fritidsrådet har diskuterat djuruppfödning, frakt och matkostnader ur ett miljöperspektiv. Arbetet har inneburit externa kontakter som till exempel att fritidshemmet har en kontakt på kommunen där de ska ansöka om att bli godkända som miljöspanare. Eleverna är involverade i dessa kontakter. Personalen uppger också att de ska ta kontakt med länstrafiken för att få hjälp med uträkningarna av framställning av fordonsgas och gasbussars förbrukning.

Eleverna uppger vidare att de bevakar ett markområde där de gjort inventering av växtlighet och andra naturförhållanden både innan och efter att skogen avverkades. Eleverna menar att de ska följa hur växtlighet förändras och dokumentera det.

Av elevintervjuer framgår att eleverna ibland använder matematiska begrepp och även räknar matematiktal. Eleverna uppger att de klipper ut geometriska former som de sedan använder i "pyssel", de räknar matematiktal när de leker skola men tycker att det annars mest handlar om att räkna saker och personer. Personalen menar att de i elevernas aktiviteter som bakning medvetandegör eleverna om mått, volym och vikt och om antal. Personalen såg till att det fanns en station när eleverna lekte "Fångarna på Veta" som handlade om att mäta och koppla ihop former.

Av intervjuer med elever, personal och av observationer framgår att fritidshemmet ger rikliga möjligheter till bygg- och konstruktionslek. Det finns olika material att tillgå och eleverna nämner ett flertal gånger under intervjuerna att de ofta bygger och pysslar. Eleverna nämner särskilt att de bygger kojor.

Personalen uppger att de arbetar mycket för att konstruktion och teknik ska medvetandegöras hos eleverna. De ger eleverna många tillfällen till konstruktion som att konstruera banor i gymnastiksalen, att vika flygplan och tala om varför de flyger olika bra, att utifrån vad eleverna bygger i lego prata om funktion hos till exempel en motorsåg och vara med och reflektera med eleverna när de bygger med olika material.

I utbudet av aktiviteter finns för eleverna på avdelningen för de äldre eleverna en veckovis återkommande aktivitet som kallas Skapande teknik/Mickes meckargrupp. Av observationer framgår att eleverna deltar i denna aktivitet med stor lust.

Pedagogen för en dialog med eleverna under aktiviteten, som går ut på att skruva isär, eller på annat sätt montera isär, kassettbandspelare, radioapparater, högtalare och dylikt. Under dialogen förklarar pedagogen hur verktyg ska användas, vilka som är lämpligast för vilket arbete, till exempel skillnaden mellan stjärnmejsel och spårmejsel. Pedagoger väjer inte för "svåra" ord utan benämner verktyg och elektroniska delar med deras namn. Ibland förekommer det resonemang mellan pedagog och elev om tekniska orsakssammanhang som till exempel att starkare motorer i leksaker drar mer batterier än svaga.

Personalen framför i intervjuerna att fritidshemmet är aktivt när det gäller att ge eleverna kunskaper om samhälle och närmiljö. De nämner att de varit på återvinningscentralen och pratat om samhälle, natur och teknik. Fritidshemmet har varit på Flygväpenmuseet, besökt travskolan i Mantorp, har varit på besök på idrottsklubbar för handboll, innebandy och fotboll. De har varit på bondgård på studiebesök och industri i Mantorp och de gör utflykter till närbelägna städer och tätorter. Eleverna kommer på andra exempel på när verksamheten flyttar ut från fritidshemmet. De framhåller att de går till hembygdsgården, att de gör cykelutflykter och att de cyklar till en affär där de kan panta burkar, men även att de varit i simhallen och varit och åkt skridskor. Utflykterna är mycket uppskattade säger eleverna.

Det framgår också av lärarintervjuerna att eleverna i de ovan beskrivna så kallade Hjälpgrupperna har diskuterat barns olika villkor i olika samhällen och sammanhang och i och med det också kommit in på barns rättigheter. Hjälpgruppernas arbete har också medfört att eleverna har fått en orientering om omvärlden ur ett mer globalt perspektiv.

Rektorns styrning och ledning av undervisningen med inriktning mot områdena språk och kommunikation samt natur, teknik och samhälle.

Av 4 kap. 3 § skollagen (2010:800) framgår att varje huvudman systematiskt och kontinuerligt ska planera, följa upp och utveckla utbildningen. Av 4 kap. 4 § skollagen framgår bl.a. att detta arbete även ska genomföras på skolenhetsnivå samt att rektorn är ansvarig för att kvalitetsarbetet genomförs.

Av Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2014:39) med kommentarer: Fritidshem framgår att rektorn bör se till att fritidshemmets utvecklingsområden identifieras och synliggörs i det systematiska kvalitetsarbetet. Rektorn bör vidare organisera verksamheten så att personalen i fritidshemmet ges utrymme att planera, följa upp och utveckla utbildningen samt organisera verksamheten så att den stödjer samarbetsformer och erfarenhetsutbyten mellan personalen i fritidshemmet, förskoleklassen och skolan. Vidare framgår att rektorn bör anpassa gruppstorlek, personaltäthet och gruppansättning och då väga in faktorer såsom: elevernas ålder, personalens kompetens, lokalernas och utemiljöns utformning, elever med annat modersmål än svenska, elever i behov av särskilt stöd, kontinuitet i elev- och personalgruppen samt elevernas närvarotider. Rektorn bör vidare utforma kompetensutvecklingsinsatser för personalen i fritidshemmet utifrån en kontinuerlig kartläggning och analys av verksamhetens behov.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn vid Veta fritidshem leder, planerar och följer upp fritidshemmets verksamhet. Rektorn utövar ett pedagogiskt ledarskap. Det pedagogiska ledarskapet utövar rektorn främst genom samtal och diskussioner och genom att se till att fritidshemmets verksamhet och kvalitetsarbete är dokumenterat. Rektorn menar själv att en djup analys av verksamheten och de utvecklingsbehov som följer av analysen har rektor ännu inte gjort inriktat mot språk och kommunikation samt natur, teknik och samhälle. Samtidigt finns strategier för hur delar av verksamheten ska utvecklas, som till exempel arbetet med digitala verktyg. Av dokumentationen och vad som i övrigt framkommer av granskningen framgår att verksamheten och kvalitetsarbetet omfattar områdena språk och kommunikation samt natur, teknik och samhälle.

Av granskningen framgår att personalen har utrymme för att planera verksamheten och bedriver, med undantag för vad som framgår av beslutet, en god verksamhet inom områdena språk och kommunikation natur, teknik och samhälle.

Av insända dokument framgår att personalen på fritidshemmet får kompetensutveckling som är adekvat för den verksamhet som fritidshemmet ska bedriva.

Underlag för bedömning

Av den dokumentation som rektorn lämnat framgår att all personal på fritidshemmet har cirka sex timmars planeringstid per vecka. Några av personalen har särskilda uppdrag i trygghetsteamet och som dataansvarig och då är planeringstiden för dessa uppdrag gemensamma för skola och för fritidshemmet. All personal träffas en gång per vecka och har en gemensam planering av fritidshemmets verksamhet i cirka tre timmar. Personalen på fritidshemmet påpekar att de två avdelningarnas planeringar av verksamheten alltid sker tillsammans även om aktiviteterna skiljer sig åt. Rektorn beskriver att hen deltar i dessa träffar men under del av tiden. Rektorn uppger att hen deltar i revideringen av den pedagogiska planeringen vid dessa träffar och därigenom får en god insyn i vad fritidshemmet arbetar med för tillfället.

Utöver detta har all personal på skolan och fritidshemmet en gemensam träff en gång i månaden. Rektorn uppger att dessa träffar delvis används för utvärdering och planering och att de ger tillfälle för personalen på fritidshemmet och personalen i skolan att göra gemensamma planeringar. Rektorn uppger att personalen som arbetar på fritidshemmet också arbetar cirka 30 procent av sin arbetstid i skolan. I den uppskattningen av tiden ingår, enligt rektorn, inte tiden för elevernas raster. Personalen på fritidshemmet uppger att de har otillräcklig tid för att göra gemensamma planeringar med skolans lärare.

Rektorn uppger också att i det veckobrev som hen skriver till personalen lägger hen till tips och inspiration i form av upplysning om UR-program, tidningsartiklar, innehåll från Skolverkets lärportal och annat som har bäring på det som fritidshemmet arbetar med för tillfället. Rektorn uppger att hon är aktiv i ledning och utveckling av fritidshemmet. Hen menar att utvecklingsarbetet under hösten 2016 har reviderats och att en analys av verksamheten sker löpande med utgångspunkt från bland annat genomförda enkäter, fritidsråd och arbetslagsmöten. Personalen uppger att rektorn är aktiv och engagerad i att få kännedom om verksamheten. Personalen pekar också på att rektorn

tar aktiv del i organisationen, till exempel schemaläggningen av personalens tider, vilket inte skedde under tidigare ledning. Av personalintervjun framgår att de intervjuade har olika bilder av hur insatt rektorn är i verksamheten. Det förekommer åsikter om att rektorn behöver ägna mer tid åt att delta i fritidshemmets verksamhet och att prata med eleverna.

Rektorn uppger att ett angeläget utvecklingsområde som hon driver är digitala lärmedel. Hen har genomfört kompetensutvecklingsinsatser för personalen och i diskussioner med personalen uppmuntrat och inspirerat till användande av digitala lärmedel. I den pedagogiska planeringen för fritidshemmet ingår en aktivitet som ska ge eleverna grunderna i programmering. Rektorn menar att det finns en struktur för utvecklingsarbetet med en plan för vad som ska göras när det gäller användandet av digitala lärverktyg.

Rektorn pekar också på att det skett ett utvecklingsarbete när det gäller läroplanen. En studiedag i början av höstterminen ägnades åt att läsa läroplanen och att diskutera vad det innebär för utformandet av fritidshemmets verksamhet. Rektorn uppger att en del personal visar tveksamhet inför begrepp som undervisning och elev i fritidshemmet och att det diskuterades. Hen menar att personalen inte har något problem med innehållet i läroplanen utan formar verksamheten i enlighet med läroplanens mål men att terminologin i den är främmande.

Den pedagogiska planeringen på fritidshemmet finns sammanställd och dokumenterad i beskrivningar i ett antal aktiviteter. Beskrivningen omfattar tio aktiviteter, däribland tidigare beskrivna, Hjälpgrupp, Skapande teknik/Mickes mekargrupp, Miljöspanarna, Introduktion till programmering och Läsgrupp. Varje aktivitet dokumenteras med en kort beskrivning av innehållet i aktiviteten, en beskrivning av syftet och vilket centralt innehåll i läroplanen som ingår i aktiviteten samt en kort beskrivning av hur uppföljning av aktiviteten ska ske.

Av insända dokument framgår att det för fritidshemmet finns, förutom den pedagogiska planeringen för läsåret 2016/2017, en Verksamhetsbeskrivning, en Verksamhetsplan och för läsåret 2015/2016 och en Dokumentation av fritidshemmets systematiska kvalitetsarbete. I dokumenten redovisas beskrivningar, mål och utvärderingar. I dokumenten ingår också en beskrivning av det så kallade Pedagogiska hjulet som enligt rektorn är ett etablerat material som används i fritidshemmets verksamhet. Det beskriver, utifrån nyckelord som till exempel kommunikation, ansvar och kreativitet, olika aktiviteter som ska träna den "förmåga" som beskrivs i nyckelordet. Det pedagogiska hjulet används både för att göra verksamhetens syfte tydligt för personalen och, vilket framgår av elevintervjuer, för att tillsammans med eleverna utvärdera aktiviteter. Eleverna har god kännedom om det pedagogiska hjulet.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 24 oktober 2017 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till *skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se* eller per post till, *Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping*. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400–2016:207) i de handlingar som sänds in.

I ärendets slutliga handläggning har utredare Stina Nilsson, och Hanna Antonsson deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Carin Holtz
Enhetschef

Johan Nilsson
Föredragande/undervisningsråd

Bilaga

Författningsstöd m.m.

2017-04-24

13 (14)

Dnr 400-2016:207

Författningsstöd m.m.

Skollagen (2010:800)

Allmänna bestämmelser för skolväsendet som även omfattar fritidshemmet (1-5 kap.).

1 kap. Inledande bestämmelser

- Skolväsendet (1 §)
- Definitioner (3 §)
- Syftet med utbildningen (4 §)
- Utformningen av utbildningen (5-7 §§)
- Lika tillgång till utbildning (8 §)
- Likvärdig utbildning (9 §)
- Särskild hänsyn till barns bästa (10 §)
- Läroplan (11 §)

2 kap. Huvudmän och ansvarsfördelning

- Ledningen av utbildningen (9 och 10 §§)
- Lärare och förskollärare (13 och 14 §§)
- Kompetensutveckling (34 §)
- Lokaler och utrustning (35 §)

3 kap. Barns och elevers utveckling mot målen

- Om inte något annat anges gäller bestämmelserna i kapitlet också fritidshemmet (2 §)
- Barnens och elevernas lärande och personliga utveckling (3 §)

4 kap. Kvalitet och inflytande

- Systematiskt kvalitetsarbete enhetsnivå (4 §)
- Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet (5 §)
- Dokumentation (6 §)
- Allmänt om barnens och elevernas inflytande (9 §)

5 kap. Trygghet och studiero

- Bestämmelserna i 1-6 och 22-24 §§ gäller också för fritidshemmet (2 §)
- Arbetsmiljö (3 och 4 §§)

14 kap. Särskilda bestämmelser för fritidshemmet

- Utbildningens syfte (2 §)
- Erbjudande av utbildning (3 och 4 §§)
- Omfattning (5-8 §§)
- Elevgrupperna och miljön (9 §)

Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11)

1 kap. Skolans värdegrund och uppdrag

2 kap. Övergripande mål och riktlinjer

- Kunskaper (2.2)
- Ansvar och inflytande (2.3)
- Skolan och omvärlden (2.6)
- Rektors ansvar (2.8)

4 kap. Fritidshemmet

- Fritidshemmets syfte och centrala innehåll
- Centralt innehåll: Språk och kommunikation
- Centralt innehåll: Natur och samhälle

Skolverkets allmänna råd med kommentarer

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2014:39) med kommentarer: Fritidshem

- Rektorns pedagogiska ledarskap (4)
- Lärande i fritidshemmet (5)

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2012:98) med kommentarer: Systematiskt kvalitetsarbete - för skolväsendet

- Att styra och leda kvalitetsarbetet (1)
- Att dokumentera kvalitetsarbetet (2)
- Att följa upp resultat och måluppfyllelse (3)
- Att analysera och bedöma utvecklingsbehoven (4)